

Дмитро Сенейко

Хто з нас не бачив підлітків або ж дорослих, одягнених в чорно-рожевий одяг, зі значками, чорним чубком, що закриває ділянку одного ока, з блідим обличчям і підведеними очима. Можливо, такими є більшість із наших друзів, якщо й не усі. Вони емоційні, не стримують своїх відчуттів (хоча віддають перевагу смутку), умовно чи реально страждають від недосконалості світу, наявності зла у ньому і мріють про велику і чисту любов... На вулицях сучасних міст, серед руїн старих кварталів чи місць, де ні на хвилю не зупиниться пересічна людина, можна зустріти таких людей. Вони називають себе емо. Назва походить від англійського слова emotions . Переклад цього слова відомий усім – емоції, відчуття. Із цього неважко здогадатися, що вияв емоцій – головне правило, основна ціль життя й діяльності прихильників цієї субкультури. Часто емо – депресивний підліток, якого легко можна зранити, котрий своєю чутливістю і безпосередністю нагадує дитину. Саме тому вони і називають себе емо-кідами (з англійської – емо-дітьми). Основні кольори в одязі й вигляді – чорний та рожевий – демонструють нехитру філософію: чорний можна трактувати як символ жорстокого світу, а рожевий – яскравий, забавний дитячий колір. Своєю внутрішньою поставою та зовнішнім виглядом вони демонструють дитину, яка знаходиться серед похмурих, нерозв'язаних проблем і не може їм протистояти.

Свій початок емоманія бере з музики. Остання сьогодні складається з різних підвидів, але спочатку під назвою емо існував єдиний альтернативний музичний напрям, що супроводжувався важкою гітарною партією та сильним сольним людським голосом. Співак мав на меті відверто і безперешкодно поділитися із слухачами власними відчуттями та світобаченням, що виражалось у вокалі, який то злітав до крику (коли, здавалось, людина от-от зірве голос), то опускався до тихого шепоту, як власного, так і всієї зібраної молодіжної аудиторії на концерті.

А сьогодні для молоді емо-музика, якщо так можна сказати, є одним з етапів перевірки себе самого (-ї): якщо вона тебе зворушила, і ти навіть просльозився (-лася), слухаючи слова або звуки емо-пісень, значить, ти – справжній (-ня) емо (або з англійської – true-емо – тру-емо). Хоча сьогодні приналежність до цього молодіжного руху характеризується також рядом інших ознак.

Згідно з неписаними правилами, які поширені серед таких людей, тру-емо повинні бути стрейнджерами (від англ. strangers), тобто іншими, приходнями, чужинцями, пропагувати здоровий спосіб життя, на кшталт: «ні» тютюнопалінню, алкоголю, наркотикам і дошлюбним хаотичним статевим зв'язкам. До речі, за цією ознакою можна відрізнити true від not true. «Якщо зустрінете підлітка з ніг до голови в емо-атрибутиці, але з цигарою і пляшкою, то знайте, це – not true, не справжній емо. І його червоні заплакані очі – швидше за все результат спілкування з ріпчастою цибулею» . Тобто, існують паразити, які запозичують із цієї субкультури тільки оригінальний зовнішній вигляд, однак цінності й манера поведінки – кардинально інші.

Чи схильні емо до самогубства?

Не зважаючи на поверхневність і наївність, в емо-культурі є темні плями, однією з яких – ставлення емо до самогубства. Тому що емо «схильні до самогубних типів поведінки» . Такі випадки непоодинокі. Автор цієї статті особисто бачив у 4-х із 9-и знайомих йому представників емо на руках шрами від порізів (знаки від спроб вбити себе, перерізавши

собі вени на руках). А причини цього – спосіб життя й мислення, насаджений співаками-організаторами цього молодіжного руху, тексти пісень яких часто містять тему відходу з життя як альтернативу до існуючого зла й проблем. Додає масла у вогонь і кримінальна хроніка, де іноді в біжучому рядку новин читаємо інформацію типу:

«Дівчинка-емо вчинила самогубство...»

Цікаво, що говорять самі емо про добровільне заповідання собі смерті? На одному з емо-сайтів поміщена досить цікава інформація, в якій ідеться про самогубство. Ось що написали учасники форуму на цій веб-сторінці:

«Суїцид – це справа слабких і лузерів, тоді як боротьба – доля сильних»;

«Безглуздо обривати своє життя через хвилину слабкості. Навіть страшно уявити, що буде з рідними і близькими людини, яка покінчила життя самогубством. Безвихідних ситуацій не буває, а суїцид нічого не вирішить. І взагалі, дорогі емо, припиніть показуху слова “суїцид”, яке нібито має свідчити про те, що ви – тру!»;

«З одного боку, їх можна зрозуміти: у критичні моменти їм приходиться на думку тільки самогубство, й іншого виходу вони не бачать»;

«Дати б їм стусана доброго, щоб порозумнішали і більше не думали про суїцид, не засмічували б культуру емо...»;

«Прикольнo! Тоді потрібно створювати партію “антисуїцид”. Прямо як санітари лісу – ходиш і копаєш усіляких суїцид-чуваків...»

Думка психолога

Чому в молодіжних культурах часто присутні мотиви смерті?

«Щоб відповісти на це питання, – говорить психолог Наталія Зеленська, – потрібно врахувати, що учасники тієї або іншої субкультури – це молодь віку 14-16 років. Саме на ці роки життя підлітка припадає найбільша кількість спроб самогубства. Подібне питання дуже складне і глибоке, але можна сказати, що це пов'язано з пошуком себе, з життєвими мотивами, з тяжінням до всього містичного...» .

Якщо ж брати загальну статистику підліткових суїцидів, то серед причин, що їх викликали, перше місце займають алкоголь та наркотики, друге – т. зв. контроль свідомості, промивання мозку, які мають місце в деяких сектах, якщо підлітки-самогубці належали до них. Що ж до самогубств серед емо, то для них вони – частина стилю життя, але не перебудова мислення й світосприйняття. До суїциду звертаються при наявності розчарувань у навколишній несправедливості й невикорінному злі, при відчутті безвиході у житті. Це ті нові погляди на світ і себе самого, ті нові цінності, з якими людина зустрічається, ставши емо, готом тощо.

Чому у підлітків виникає потреба бути прихильником якої-небудь субкультури?

«Тут є декілька чинників. Одним з них є наше суспільство, в якому панують певні культурні й етичні цінності, але вони не реалізовані до кінця, незважаючи на прийняті державними органами влади молодіжні програми та гуманітарну освіту. Складається наступна ситуація: підліток не знаходить виходу або адекватного вирішення своїх проблем, а це і є основою для розвитку субкультури. У пошуках відповідей він йде до емо.

Інший чинник – сім'я. Сьогоднішні діти часто інфантильні; батьки вважають за краще самі виконати певну дію, а не привчити до неї дитину (наприклад, витерти порох). Це затримує процес дорослішання, внаслідок чого дитина не може приймати самостійних

рішень. А якщо врахувати, що сьогодні батьки постійно зайняті і на підлітка вже просто не вистачає часу, то складність його становища стає зрозумілою: сам він нічого зробити не може, а батькам вирішувати його проблеми ніколи...» .

Про що співають емо?

Є ще одна реальність, яка здатна сформувати думку про емо як підлітків з суїцидними схильностями. Про неї вже дещо згадувалося вище. Ця реальність – їх пісні. І до них варто прислухатися уважніше. Про що вони? Чи дійсно про самогубство? Серед доступних автору цієї статті музичних композицій у стилі емо не було пісень із подібним змістом. Але там містилися рядки про вбивство, хоч у кожному окремому випадку слід брати до уваги контекст. Дуже часто згадка про смерть супроводжується темою любови, безвихідности. Але досить пригадати Ромео і Джульєту, щоб визнати, що любов і смерть – теми в багатьох культурах досить близькі, і вже явно не емо поклали початок цієї традиції. А мотиви смерти, чорного кольору, хвороби, добровільного відходу з життя з'являлися упродовж історії не один раз. Кожен може пригадати епоху перелому XIX-XX століть, творчість Бодлера у Франції з його знаменитими Квітами зла або англійських прерафаелітів з їх естетизацією смерти та переходу до неї від життя, любов'ю до того, що за межами земного існування. Або ж Ніцше з його філософськими образами смерти, звідки молода людина шкідливо для себе зачерпнула самовбивчі мотиви мислення і відчай.

Відразу хотілося кілька слів сказати про якість текстів. Пісні емо цікавлять нас лише з огляду питань, які ставить перед собою молодь: якщо вона слухає цю музику і ці пісні, значить, у них є щось близьке для неї.

Виявилось, що найстрашніше – це «...побачити усередині себе порожнечу...»

(американська група емо Origami). І хоча це боляче, але, проте, «... біль ніколи не уб'є тебе. Тримай себе в руках!» У піснях присутня віра в те, що людина може залишатися собою – для цього потрібно лише скинути з себе удавання, зробивши невелике зусилля. Є в них і спосіб розтопити темряву, що оточує тебе, і цей шлях зовсім не веде до петлі на шиї чи до кухонної скриньки з ножами: «Стаєш ти на коліна, і тане п'ятьма. Зустрічай неба блакить, народження ранку. Не думай, що все вирішить доля...» («Мое сердце справа»). Кульмінація пісенних пошуків автором цієї статті виплила в знайдених словах пісні російської групи емо «Лінія»: «І скільки б мені не дав Бог, я братиму від життя всі його хвороби, всі радощі. І хай не буде абсолютного щастя, я знаю; я навіть пам'ятаю чітко кожну секунду, яка дарувала мені радість...»

Емоції і духовне життя

«Наявність згубних наслідків унаслідок неконтрольованих відчуттів і пристрастей сприяла тому, що на емоції почали дивитися з підозрою і недовір'ям, – пише у своїй книзі "Православне етичне богослов'я" архимандрит Платон (Ігумнов). – Проте необхідність емоцій для людського життя настільки очевидна, що здається безглуздо приглушувати їх, орієнтуючись тільки на негативний бік їхніх проявів» . Можна сказати, що завдяки емоціям людина живе і діє: «Без них вона була б подібна до думаючої машини, яка, володіючи пам'яттю і логічним розумом, не здатна ні відчувати, ні бажати, ні здійснювати яку-небудь творчу діяльність» .

Емоції властиві людині, як і багато інших її якостей. Але який погляд на емоції людини має Христова Церква? Яке значення мають людські відчуття для духовного життя й

спілкування з Богом? Що краще – відкрито виражати свої почуття, чи у жодному випадку їх не показувати?

Архимандрит Платон пише, що «... впродовж людської історії ми зустрічаємося з двома протилежними переконаннями про емоційне життя людини: стоїчним і гедоністичним. Стоїчний ідеал розумної людини не дає місця емоціям. У своїй досконалості вона повинна бути нечутливою, байдужою як до насолоди, так і до страждання.

І навпаки: для гедонізму насолода і страждання є головними орієнтирами в житті. Мудра людина повинна прагнути до насолоди як до вищої життєвої цінності й уникати страждання як найбільшого зла.

Християнський погляд на емоційне життя людини враховує ці дві крайнощі. Господь наш Ісус Христос, як справжня й досконала Людина, переживав те, що властиве людському еству. Він відчував не тільки жагу, втому, голод, але й усі ті етичні відчуття, які були властиві Його Боголюдській природі у всій її повноті. Христос співчував, жалів, радів, дивувався, праведно гнівався, відчував печаль і скорботу. Він із справжнім реалізмом зустрічав все те, що пропонувало Йому навколишнє життя, і ніколи не був байдужим до людських радощів, страждань і скорботи» .

Будь-який людський вчинок своїм корінням проходить крізь емоції. Наприклад, відчуття жалю, що виникло в душі милосердного самарянина, спонукало його проявити діяльну участь в долі людини, яка потрапила в біду. Також за допомогою емоцій ми здатні сприймати й розрізняти добро і зло, уловлювати внутрішній стан іншої людини, давати інтуїтивну оцінку подіям, що відбуваються, окремим особам і їх вчинкам та діям.

Однак не варто довіряти цілком як власним емоціям, так і почуттям інших людей. Чи завжди вони хороші порадики? Як наслідок гріхопадіння, у людини з'явилася здатність, тяга до гріха, яким часто підігрують наші емоції, і навіть більше, ніж розум чи серце. «Як невід'ємний елемент у структурі особи, – відзначає архимандрит Платон, – відчуття призначені виконувати важливу місію в духовному формуванні людини. Бог сприяє її виконанню через Свою благодать. Оскільки в Христі була виправдана вся людина, з її здатністю мислити, відчувати й вибирати через свобідну волю, кожній людині в житті Церкви дається достатня благодать для контролю над почуттями, для їх очищення і освячення...» . Тобто брати собі на озброєння можна тільки контрольовані, преображені активним духовним, церковним життям емоції, але лише як допоміжне знаряддя у самореалізації та стосунках з іншими. Зрештою, емоції повинні бути підкорені волі й розуму.

Плюси субкультури емо?

Вагомий плюс субкультури емо – ці підлітки не є байдужими. Вони вміють переживати за себе, за інших, співчувати... Але на одній різноманітній гамі відчуттів далеко не просунешся. Без Христа важко відчутти твердий життєвий ґрунт під ногами. Бажання бути хорошим без Христа нам не під силу. Не можна підійнятися самому на високу гору людської праведності й досконалості як власної, так і всього навколо. Силою невидимої Божої благодаті, яка дарується через наше покаяння в Христовій Церкві в Святих Таїнствах, які скріплюють нашу молитву й поступ у духовному житті, можливе досягнення святості – мети життя кожної людини у Бозі та єдиної справжньої досконалості. Лише тоді Господь через Своїх Святих змінить через нас усе недосконале, наслідково-гріховне у навколишньому світі та міжлюдських стосунках.

Для батьків

У будь-якої субкультури є своя тривалість життя. Цілком можливо, що через кілька років про емо ніхто і не пригадає. Вік емо-кідів переважно закінчується 17-18 роками, а потім, як правило, вони переосмислюють себе самих, починають цікавитися глибшими і серйознішими речами. Однак не варто чекати всі ці роки бездіяльно. З дитиною потрібно говорити «тут і тепер», ділячись із підлітком своїми думками й побажаннями, а головне – батьківською турботою й переживаннями. Тоді емоманія може навіть далі бути нормою життя, однак, відмовившись від рожевих значків і довгих чубків, підліток збереже характерне для емо ставлення до дійсності. Тобто сприйматиме все на рівні емоцій. Емоція ж, як відзначив архимандрит Платон, – це «... результат недоліку або відсутності певної інформації про зовнішнє середовище, незнання, що зробити і як учинити». Тобто чим більше буде у молоді людини знань про життя, чим глибшою стане здатність аналітично мислити, тим менше місце в його житті займатимуть емоції.

«Батькам же не варто нав'язувати дитині свої принципи, якими б добрими вони не були, – відзначає Наталія Зеленська. – Ні до чого позитивного це не приведе. Дитина почне глибше занурюватися в субкультуру і сприймати інформацію, яка впливатиме з неї, як єдиноправильну. Але тут є один момент. Якщо діти мають досвід релігійного життя, то у них, як правило, до підліткового віку формується чітка система цінностей. І навіть якщо воцерковлена молодь вступить у будь-яку субкультуру, то її сприйняття нового світогляду все одно прохідтиме крізь призму попередніх, в конкретному випадку – християнських цінностей.

Тому, перш ніж давати настанови рідного емо-кіда, треба зрозуміти цю субкультуру, з'ясувати, в чому її шкідливість, деструктивність. Розмовляти з людиною про те, що він чи вона робить не так, можна, тільки чітко орієнтуючись в її культурі. Про свою ідеологію підлітки охоче говорять. Треба з'ясувати, що підліток думає з того чи іншого приводу, і намагатися виправити, змінити його помилкові цінності. Але спокійно, доброзичливо, з любов'ю. Без лайки і погроз...» .

Замість підсумку

Так, чесність, щирість, порядність, на яких акцентують емо, потрібні у житті. Але цього мало. Як сказав Клайв Люїс, «... моральність необхідна; але життя в Бозі, до якого ми закликаємо, просто поглинає, вбирає її. Ми повинні народитися заново. Все кроляче в нас повинно зникнути: і те, що ріднить нас з похитливим кроликом, і те, що ріднить нас з кроликом відповідальним, порядним, пристойним. Шерсть вилазитиме з кров'ю, і, знемігши від крику, ми раптом виявимо те, що було під шкіркою – Людину, Сина Божого: сильного, мудрого, прекрасного і радісного...» .

Релігійно-суспільний часопис Дрогобицької Духовної Семінарії «Слово» № 1 (41)
січень-квітень 2010, с.28-31.